

THE IDYLIC CHARACTER IN THE WORK OF IOAN SLAVICI

Ioana Nadia Dat

PhD Student, University of Oradea

Abstract: In his works Ioan Slavici creates complex portraits which must be perceived within the intimacy of environment they live in. Most times he acts didactically being a supporter of the idea that each person is responsible for their actions, thus both the women and the man represent the result of their decisions. The proseman aims to give his characters an inner life in his works, and sees his people on the inside by means of their feelings and moral crises and even their intellectual processes. He views his characters in their inward complexity, he knows how to read inside their consciousness, he does not invent but instead he relies on observing the realities of life.

Keywords: character, idyllic, tradition, feeling, love.

Ioan Slavici realizează în operele sale portrete complexe, care trebuie receptate în intimitatea mediului în care acestea trăiesc. El este de cele mai multe ori un moralizator, un susținător al ideii că fiecare persoană este răspunzătoare pentru întreprinderile sale, femeia sau bărbatul fiind sume ale deciziilor lor.

În nuvela *Gura satului*, Ioan Slavici prezintă aspecte din viața de la țară, scoțând în evidență faptul că oamenii se lasă influențați de aparențe iar realitatea este denaturată lăsând loc aparențelor. Personajele din operă își duc viața fără rautate și ură, dar rămân sclavii tradiției. În mijlocul acestui mediu, Miron și Marta, își trăiesc idila, în ciuda idealului familiei fetei cu privire la căsătoria acesteia. Prozatorul reliefează puritatea sentimentului de iubire care învinge toate piedicile, Marta reprezentând tipul fecioarei îndrăgostite.

Acțiunea nuvelei se învârtă în jurul dragostei și căsătoriei domnișoarei Marta, fiica Saftei și a lui Mihiu, o familie cu renume în comunitatea rurală. Fiind o fată frumoasă, Marta devine un subiect de discuție pentru femeile din sat, aceasta fiind urmărită când mergea prin sat cu diverse treburi. Gura satului vorbește despre un presupus pretendent al fetei, Toderică, fiul lui Cosma Florii Cazacului, un om înstărit din sat. De această dată, gura lumii dă greș, deoarece, un Făt-Frumos misterios, Miron, este personajul de care Marta este îndrăgostită. Fiind un baiat frumos, care cânta din fluier, Miron este îndrăgît de cei din sat, fapt pentru care aceștia aprobă tacit dragostea celor doi. Deși nu-i împărtășea iubirea lui Toderică, Marta e pețită și se hotărăște ziua nunții. Sentimentele fetei pentru Miron devin tot mai puternice și aceasta decide să își înfrunte familia. În ciuda amenințărilor și a vorbelor grele spuse de tatăl Martei, se decide ruperea logodnei cu Tudorică. Deși rătăcise prin lume, Miron apare și se căsătorește cu Marta.

Dragostea Martei este susținută încă de la început de Safta, care judeca cu inimă de mamă, fiind mereu alături de fiica ei. Mihiu, tatăl autentic, dacă l-a început nu concepe să strice logodna fiind terorizat de ce vor spune cei din jur, în cele din urmă cedează și își susține fiica. Cei doi pretendenți, Toader și Miron, nu sunt puși în antiteză de autor. Miron este parcă un personaj mitologic, un zburător care a pus stăpânire pe inima Martei, fiind un personaj folcloric. Dragostea dintre cei doi este foarte puternică și dominată de puritate și profunzime.

„- Marto! zise el încet, o singură dată trăiește omul, dar aș dori să mor în clipa aceasta. O! Cât de mult am gândit, cât de mult am visat, cât de des am furat fericirea,

închipuindu-mă fericit. Tu n-ai fost la munte, nu cunoști podoabele lumii. Când cerul e senin și vânturile se așează la odihnă, auzi de jos din vale murmuiala pâraielor, un zgomot ușor și veșnic; tot așa atunci îmi iau fluierul, gândesc la tine și cant. Cântecul îmi sfășie inima; dat când ca să mi-o sfășie. Când se stârnește apoi viforul și copacii se încovoae, crapă și ies din rădăcini, când puhoiul năpădește, atunci privesc înspre dealul ista, îl caut din ceață și, când îl văz, mi se sfășie inima, dar îl caut, ca să mi-o sfășie. De când te-am văzut, Marto, parcă am șapte vieți; atât am trăit, atât am gândit, atât m-am zbuciumat, încât e minune că nu m-am mistuit. Iar acum, când te simt în brațele mele, îmi vine să cred că tot visez și, știind că nu visez, parcă mă topesc, mă sting, mă mistuiesc.”¹

Dacă Miron este considerat un zburător, un hoț de inimi, Marta poate fi percepută ca o Ileana Cosânzeana, zâna din povești, ascultătoare față de părinți dar tenace și hotărâtă în a-și apăra iubirea. Ea trăiește la intensitate maximă sentimentele arzătoare de iubire, pentru care luptă cu dârzenie, dovedind calitățile și puritatea unei fecioare îndrăgostite.

Dragostea celor doi tineri se consumă într-un cadru natural în care se oglindește cu exactitate specificul poporului român. Ioan Slavici zugrăvește în operă obiceiul peștitului în cele mai mici detalii. Părinții fetei aranjează curtea astfel încât să scoată în evidență situația lor financiară: își etalează carele, plugurile, vitele, caii, toate fiind supravegheate atent de slugi. Întâlnim în operă un întreg ritual al peștitului, cu discursuri automate, cu gesturi mecanice, asupra tuturor tronând farmecul oamenilor și al obiceiului. Scena peștitului este zugrăvită excepțional, scriitorul dovedind o cunoaștere minuțioasă a vieții țărănești.

O altă idilă se consumă în nuvela *La crucea din sat*, Ileana reprezentând aici tipul fecioarei îndrăgostite, fiind un personaj idilic. Protagonistii operei sunt: Bujor, un fecior modest, servitor la casa bogătașului Mitru, de a cărui fiică, Ileana, îndrăznește să se îndrăgostească. Frumoasa Ileana îi răspunde cu aceleași sentimente de iubire. Prețuirea lui Slavici față de oamenii de jos reiese din puternicul sentiment de demnitate umană de care este dominat argatul. Pentru a diminua sentimentele de iubire ale Ilenei față de Bujor, Mitrea îl înjosește făcând referire la condiția socială a acestuia de sluga. Dovedind demnitate și sensibilitate, Bujor părăsește curtea bogătașului. În ciuda diferenței condiției sociale, dragostea împacă totul. Tinerii se întâlnesc la crucea satului iar părinții acceptă în final fără dificultate căsătoria lor.

Ileana este un personaj idilic deoarece nutrește pentru Bujor o dragoste sinceră, curată, pentru care luptă, acesta fiind idealul suprem. Ea ignoră tot ceea ce se întâmplă în jurul ei, lăsându-se condusă doar de inimă, doar de sentimente profunde și sincere.

Nuvela *Pădureanca* debutează idilic cu exodul oamenilor de la pădure la câmpie, în timpul secerișului: „Simțind apropierea timpului de seceră, pădurile se pun în mișcare, colibă cu colibă, sat cu sat se adună, văile pornesc întregi spre câmpia întinsă, și în câteva zile, cât ține locul din Mureș până în părțile Orăzii și până la izvoarele Crișului, nu mai rămân prin sate decât moșnegii neputincioși, babele bătrâne și copiii nevârșnici: setea de viață îi ia și-i duce pe toți la sărbătoarea cea mare ce se ține în fieștecare an o dată pentru împărțirea pâinei de toate zilele”.² În acest cadru natural, sunt prezenți flăcăi sprinteni, fete frumoase și lăutari care însuflețesc atmosfera. În acele situații dispar diferențele sociale, toți muncesc împreună, fiind, parcă, înfrățiți între ei. Această atmosferă idilică este completată de dragostea pură și intensă dintre Iorgovan și Simina. Iorgovan este feciorul bogătașului Busuioc iar Simina este o fată săracă, care muncea pe moșia acestuia. Iubirea dintre cei doi apăruse brusc, fără să își dea seama niciunul dintre ei, fapt pentru care se simțeau legați veșnic. Întâlnirile dintre cei doi îndrăgostiți transmit emoții puternice.

¹ Ioan Slavici, *Nuvele*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p.215;

² Ioan Slavici, *Nuvele*, București, Editura Andreas, 2013, p.206.

„Iorgovan își mișca buzele și se uita împrejurul său: ar fi voit să rupă, să frângă, să spargă, nu cuteza să se uite drept la ea, i se închideau ochii când o vedea, căci simțea că îndată ce o vede îi vine s-o apuce și s-o strângă în brațe, încât să-i piară pofta de a mai plânge.

- Degeaba te uiți, grăi dânsa, că nu-i nimeni acasă; și chiar dacă ar fi, mie nu mi-e rușine să plâng.

-Atunci de ce plângi? grăi el apropiindu-se de dânsa. Am venit eu ca să te văd plângând?

-Mai știi și eu de ce-ai venit! răspuse ea așezându-se și întorcând fața de la dânsul.

Iorgovan începu să-și rupă c-o mână unghiile de la cealaltă. În cele din urmă, el o apucă cu vârful degetelor și-i zise:

-Simino, auzi tu, Simino! Fii cuminte. Uite, zău, că-mi pierd sărita. Și de ce?

Ea își șterse ochii și se întoarse spre el.

-Tot am vrut să te întreb –zise apoi- și nu știi de ce nu te-am întreb: ce vrei tu cu mine?

El dădu din umeri.

-Nimic! Știi numai că-mi ești dragă de mi s-au urât zilele.

-Dragoste – în sec! zise ea. Eu dragă și tot eu arsă de dor.

-Așa-i! răspuse flăcăul, știu că-i așa.

-Atunci dă-mi pace!

-Dar tu de ce nu-mi dai mie?

Ea se uită lung la el, dar nu-i răspuse nimic.

-Așa e! grăi Iorgovan strâmtorat. Tu nu ai alergat după mine, dar m-ai făcut pe mine să alerg. Dar cine știe, poate că e mai bine așa.”³

Deocamdată, dragostea dintre cei doi tineri nu cunoaște granițe sociale. Intervenția părinților lui Iorgovan schimbă situația și acesta va trebui să țină seama de opiniile alor săi, care nu pot accepta în familia lor o nora de altă condiție socială, o sărăntoacă. Simina simte părerea acestora față de ea:

„-Știu, urmă ea liniștită, o văd, o simt în tot ceasul, că ți-e rușine de dragostea ce o ai către mine și te ferești ca nu cumva lumea să afle despre ea: dacă nu mă pot supăra de asta, Iorgovane, n-o să mă supăr de nimic în viața mea.”⁴

Iorgovan recunoaște față de Neacșu, tatăl Siminei, că în luarea deciziei de a se căsători cu aceasta, este influențat de părinți: „Pentru că nevastă-mea nu are să-mi fie numai mie nevastă, ci și părinților mei noră și rudelor mele om din casă, și ar trebui să fie moarte de om.”⁵ Neacșu este omul împăcat cu condiția sa socială și singurul conștient de șubrețimea relației dintre cei doi. Ura acestuia față de cei ce-l umilesc reiese din vorbele pe care i le adresează Siminei: „Nu te face, fata mea, pui de cuc în cuib de cioară – urmă el peste puțin, că nu-ți este firea pentru aceasta. Tu ai dormit astă-noapte aici, întinsă pe un braț de fân, și ai dormit bine, dar ei au dormit în paturi cu perini de puf și n-au să te uite niciodată că ai dormit în șura lor...Tu nu știi să șezi la masa lor, nici să mănânci cu lingura lor, nici nu știi să te îmbraci în portul lor, nici să vorbești în limba lor.”⁶

Moarte bătrânului Neacșu, victimă a lăcomiei lui Busuioc, transformă o parte a iubirii Siminei în ură, cu atât mai mult cu cât fata își părăsise tatăl pentru Iorgovan tocmai în ajunul morții acestuia. Pentru a-i alina durerea, Busuioc decide să o ia de nor ape Simina, însă aceasta îl refuză spre mirarea tuturor. Deși Iorgovan a constituit idealul vieții sale, împlinirea prin căsătorie, dragostea părintească primează. Sentimentele fetei de iubire pentru Iorgovan nu dispăruseră, fapt ce reiese din scena în care Iorgovan moare în brațele ei.

³ Idem, ibidem, p. 223,

⁴ Idem, p. 241.

⁵ Idem, p. 232.

⁶ Idem, p. 244.

Simina simte pentru Sofron, om cinstit, superior lui Iorgovan, un respect profund, lăsându-i chiar senzația că-l iubește. Probabil că cei doi s-au căsătorit și au avut o căsnicie armonioasă, bazată pe respect, însă, marea iubire a Siminei a fost una singură, Iorgovan. Simina rămâne tipul fecioarei îndrăgostite dând totul unei singure iubiri, de obicei, prima, neputându-și doza sentimentele, având un suflet pur. Ea este un personaj foarte puternic dar în același timp și vulnerabil în lupta vieții, dovedind sentimentul de demnitate al omului simplu.

Opera *Scormon* păstrează aceeași lume rurală, caracterizată de idilic și sentimentalism. Titlul operei este dat după numele câinelui și ilustrează legătura de viață dintre om și animal. Într-un cadru de viață țărănească se desfășoară o idilă la care iau parte două suflete primitive. Sanda, eroina povestirii, este îndrăgostită de ciobanul Pascu, un flăcău tăcut și ușor impasibil. Neliniștea erotică apare întâi la Sanda iar legătura dintre cei doi se face prin intermediul unui câine credincios Scormon, rămas fără stăpân. Ciobanul fusese plecat la oaste iar la întoarcere nici nu îndrăznește să se gândească la Sanda, crezând că aceasta îl uitase. Câinele rămâne și de această dată solul dragostei lor.

Apariția dintr-o dată a câinelui îi amintește Sandei de Pascu, plecat în cătănie, de la care nu mai primise niciun semn de viață. Câinele care urlă îi provoacă Sandei neliniște, crezând că acesta a murit. Odată cu schimbarea de stare a câinelui, speranța reînvie în sufletul fetei. Scormon fusese trimis să-i dea fetei un semn despre Pascu și să refacă legătura dintre el și Sanda. În partea a doua a povestirii, tinerii se reîntâlnesc, tot Scormon fiind cel care o întâmpină pe fată. Când Sanda și Pascu se reîntâlnesc, vorbesc ocolit despre lucruri care par indiferente față de sentimentele de care sunt cuprinși, dar care, de fapt, îi apropie.

„-Mi-a spus Florea lui Butuc c-ai venit acasă! grai Sanda înăbușită.

Pascu abia putu să o auză.

-Da! am venit acasă. Și Florea a venit acasă, răspunse el căutând vorbele. Am turmă frumoasă. Patruzeci și șase de berbeci, o sută șezzeci și două de mioare și optzeci și trei de miei.

-Frumoasă turmă!

-Și iarba e foarte bună, să zici că-i pagubă să pască oile în ea. Ia! Berbecelă e al meu: simbrie. Să ți-l arăt.

El plecă înspre turmă, și Sanda în urma lui, iar Scormon adunând turma înaintea lor.

-E grasă turma!

-Foarte grasă. Așa turmă n-am văzut încă. Vezi aceea, și aceea, și berbecelă, și celălalt, urmă el, arătând oile răsfirate. Am tot de la zece una.”⁷

Firi primitive, niciunul dintre ei nu îndrăznește să își mărturisească dragostea, fapt pentru care discută despre oi, capre și câini. Simbol al purității pastorale, cei doi, Sanda și Pascu, par a începe ei, pentru prima oară în lume, dragostea, devenind astfel tipuri ziditoare de viață. Aceeași sănătate și prospețime se regăsește și în cadrul natural în care se desfășoară idila. Faptul ca Sanda reprezintă tipul femeii ziditoare de viață reiese și din finalul operei, un final emoționant și duios.

„În toamna viitoare, peste trei dealuri și trei văi, în umbra unui tei, era o trochiță. Scormon e culcat lângă ea și privește în tăcere cum copilul se joacă cu mânuțele lui, bombănind vorbe de tainic înțeleș.”⁸

Ioan Slavici vizează în scrierile sale să dea personajelor viață lăuntrică și scriitorul vede oamenii lui dinăuntru, în sentimentele sau în crizele lor morale, ba chiar în procesele lor intelectuale. El privește personajele în complexitatea lor sufletească, știe să citească în conștiința lor, nu inventează, ci se sprijină pe observarea realităților vieții.

⁷ Ioan Slavici, *Nuvele*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p.196;

⁸ Idem, *ibidem*.

Prozatorul consideră că întreaga osteneală a omului e „ca să poată avea din când în când câte o clipă de repaus sufletesc...”, iar clipele acele, când omul se uită pe sine, „sunt rodul vieții” și al fericirii lui. În opinia scriitorului sunt mai fericiți cei ce pot să stărnească și altora încântare, reușind astfel să se ridice deasupra greutăților vieții. Preocuparea privind problemele teoretice ale creației artistice n-a fost un fapt întâmplător, ci o lucrare conștientă care l-a interesat în mod consecvent pe scriitor. Această latură a activității lui contribuie la o cunoaștere mai profundă a personalității marelui prozator.

BIBLIOGRAPHY

1. Slavici, Ioan, *Opere*, vol. I-XIV, sub îngrijirea unui colectiv: Iosif Pervain (vol.I), Teofil Teaha (vol.II-V), Ion Dodu Bălan (vol.VI), Constantin Mohanu (vol.VII-XIV), prefață de Dimitrie Vatamaniuc, Editura Minerva, București, 1967-1987.
2. Slavici, Ioan, *Opere*, vol. I-VIII, ediție de Constantin Mohanu, prefață de Eugen Simion, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Univers Enciclopedic, București, 2001-2007.
3. Slavici, Ioan, *Opere*, vol. I-VII, studiu introductiv și cronologic de Dimitrie Vatamaniuc, Editura Național, București 2001.
4. Cheie-Pantea, Iosif, *Slavici și vocația tragicului*, vol. *Palingeneza valorilor*, Editura Facla, Timișoara, 1992.
4. Cubleşan, Constantin, *Ioan Slavici*, Editura Recif, București, 1994.
5. Cubleşan, Constantin, *Moara cu noroc. Biografia unei capodopere*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
6. Dumitrescu, Adriana, *Introducere în opera lui Ioan Slavici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
7. Gal, Teodor, *Ioan Slavici despre educație și învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.
8. Gluck, E., Neamșu, G., Vatamaniuc, D., *Studii și documente privind activitatea lui Ioan Slavici*, vol. I și II, Universitatea Populară Arad, Arad, 1976.
9. Ilica, Anton, Nan, Monica, *Toposul în creația lui Ioan Slavici*, Fundația „Ioan Slavici”, Arad, 1999.
10. Hurezan, Pascu, Simăndan, Emil, *Ioan Slavici și unitatea spiritual națională*, Fundația culturală „Ioan Slavici”, Arad, 1998.
11. Marcea, Pompiliu, *Ioan Slavici*, Editura pentru Literatură București, 1965.
12. Negrilă, Iulian, *Ioan Slavici contemporanul nostru*, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2004.
13. Nica, Melente, *Viața și opera lui Ioan Slavici (contribuții inedite)*, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2005.
14. Popescu, Magdalena, *Slavici*, Editura Cartea Românească, București, 1977.